

Advies Expertteam Dier op voorstel doorontwikkeling Beter Voor Zuivel

Expertteam: Imke de Boer (*voorzitter*), Alfons Beldman, Karel de Greef, Gerrit Hagen, Jasper Heerkens, Evelien de Olde, Bas Rodenburg, Frits van der Schans.

Inleiding

In opdracht van de stichting Beter Voor heeft het Expertteam Dier het voorstel van drie ketenpartners tot doorontwikkeling van 'Beter Voor Zuivel' beoordeeld¹. Tevens is het expertteam verzocht om kritisch te kijken naar de huidige invulling van het keurmerk, en om mogelijke verbeterkansen te identificeren. Tijdens de bijeenkomst op 13 februari 2025 zijn deze drie onderwerpen besproken. Dit verslag bevat een samenvatting van het uitgebrachte advies voor doorontwikkeling, een reflectie op de huidige status van het keurmerk, en aanbevelingen voor verdere ontwikkeling.

Alvorens in te gaan op deze drie aspecten, benadrukt het team het belang van een integrale, goed onderbouwde visie als fundament voor een effectief keurmerk, en een goede monitoring van daarin geformuleerde eindresultaten. Het expertteam adviseert stichting Beter Voor om zowel een strategische visie als een concreet plan voor de monitoring van behaalde resultaten te ontwikkelen.

1. Advies expertteam aangaande doorontwikkeling Beter voor Zuivel

In deze paragraaf wordt het uitgebrachte advies per specifieke eis toegelicht. De aangepaste of nieuwe eisen (hierna aangeduid als eis A tot en met G) worden eerst cursief weergegeven, waarna direct de voorgestelde aanpassingen en aanbevelingen worden toegelicht.

A: Aanpassing Eis B 1.1.4 (Beter voor - Basis)

De vereisten van deze eis zijn uitgebreid met onderstaande aanvullingen:

Indien er zonnepanelen aanwezig zijn, is de installatie gekeurd volgens:

- *Eenmalige opleveringskeuring bij 50-200 zonnepanelen of*
- *Vanaf 201 zonnepanelen keuringsverplichting conform SCIOS Scope 12*

Advies eis A: het expertteam kan zich prima vinden in deze uitbreiding.

B: Nieuwe Eis Beter voor Natuur (onder D 1.5)

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op erf en percelen die vallen onder graslandgrondgebondenheidseis wordt geregistreerd.

Vereisten: Jaarlijks worden de gewasbeschermingsmiddelen geregistreerd in de MilieuMeetlat Open Teelten van CLM (www.milieumeetlat.nl).

¹ Het voorstel tot doorontwikkeling Beter voor Zuivel is ontwikkeld door de ketenpartners A-ware, De Graafstroom en Albert Heijn.

Advies eis B: het expertteam is van mening dat de registratie van gewasbeschermingsmiddelen moet gelden voor alle percelen en niet uitsluitend voor percelen die onder de graslandgrondgebondenheidseis vallen. Dit zorgt voor een beter inzicht in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, waaronder glyfosaat op grasland dat buiten de grondgebondenheidseis valt. Dit inzicht in het totale middelengebruik biedt mogelijkheden om desgewenst in de toekomst aanvullende eisen te formuleren.

C: Aanpassing Eis D 1.5.2

De eis is aangescherpt door te werken op basis van het Integrale Pest Management programma, en zonder biociden.

Beheersing plaagdieren volgens de wettelijke normen van Integrated Pest Management (IPM) en zonder inzet van biociden. Beheersing van plaagdieren draagt tevens bij aan vergroten brandveiligheid.

Vereisten: De melkveehouder:

- *Neemt preventieve maatregelen om een plaagdieruitbraak te voorkomen*
- *Zet, in geval van een uitbraak van plaagdieren waarbij gezondheid mens en dier in gevaar is, een erkende plaagdierbestrijdingsorganisatie **in** volgens IPM regelgeving*

Advies eis C: het expertteam is heel positief over deze aanpassing, maar heeft een paar tekstuele suggesties. Plaagdierbestrijdingsorganisatie is één woord. Ook staat het woord 'in' verkeerd in de originele tekst (hierboven verbeterd in het zwart).

D: Aanpassing Eis E 2.1

*De melkkoeien hebben een minimale **gemiddelde** levensduur van 5 jaar en 5 maanden.*

Vereisten: De melkveehouder:

- *voldoet aan de norm op basis van gemiddelde leeftijd bij afvoer o.b.v. de afgelopen 36 maanden met het jaarlijkse toetsmoment in Q2.*
- *maakt een plan van aanpak wanneer de norm niet wordt gehaald.*

Advies eis D: het expertteam erkent het belang van een eis met betrekking tot levensduur, zowel vanuit het perspectief van de integriteit van het dier als de milieu-impact. Het team adviseert om in de eis te spreken over een 'minimale *gemiddelde* levensduur' i.p.v. een '*minimale* levensduur'. Daarnaast benadrukt het team om naast deze eis aanvullende eisen te stellen aan diergezondheid en dierenwelzijn. Een langer leven is enkel een waardevol leven wanneer de gezondheid en het welzijn van de dieren geborgd zijn. In dat kader wordt nu een eerste stap gezet met nieuwe eisen aangaande klauwgezondheid. Het expertteam adviseert een vergelijkbare aanpak voor uiergezondheid. Wat betreft dierenwelzijn stelt het team voor om toekomstige eisen te formuleren op basis van de Routekaart naar een dierwaardiger en toekomstbestendige melkveehouderij (hierna genoemd Routekaart dierwaardiger).

Tot slot benadrukt het team dat een lange levensduur paradoxaal genoeg de gemiddelde levensduur van alle dieren in de melkveehouderij verlaagt. Dit komt doordat er meer kalveren het bedrijf verlaten, die op jonge leeftijd (6-9 maanden als vleeskalf, 16 tot 24 maanden als vleesstier) geslacht worden, tenzij men kiest voor duurmelken.

E: Nieuwe Eis - klauwgezondheid Beter voor Koe (onder E.2)

Inzicht klauwgezondheid door gebruik te maken van de mobiliteitsscore.

Vereisten: De melkveehouder is deelnemer van een programma waarin de klauwgezondheid wordt geregistreerd en gemonitord door middel van één van de volgende opties:

- *Minimaal 2x per jaar een mobiliteitsscore door een gecertificeerde scoorder die gebruik maakt van Klauwonline. Een overzicht van de gecertificeerde mobiliteitsscoorders staat op: <https://roms.org.uk/zoek-een-goedgekeurde-scoorder>.
of*
- *De score wordt 2x per jaar afgelezen uit een managementprogramma wat gebruik maakt van een camera voor het registreren van de mobiliteitsscore (bijv. Cattle-eye).*

Advies eis E: het team ziet de invoering van mobiliteitsscores als een belangrijke eerste stap om inzicht te krijgen in de klauwgezondheid. Het team wijst erop dat Klauwonline en een management programma zoals Cattle-eye niet volledig overeenkomen, wat betekent dat grenswaarden and interpretaties zorgvuldig op elkaar afgestemd moeten worden.

F: Nieuwe Eis - klauwgezondheid Beter voor Koe (onder E.2)

*Continue verbetering van klauwgezondheid door gebruik te maken van de **mobiliteitsscore**.*

*Vereisten: De melkveehouder zorgt **ervoor** dat:*

- *Runderen **met een verminderde mobiliteitsscore** (score 2 of 3) **zo snel mogelijk worden behandeld, maar uiterlijk binnen 3 dagen. Dit wordt opgevolgd** door een controlemoment en **eventuele vervolgbehandeling**.*
- *De bevindingen worden geregistreerd **en minimaal twee jaar** bewaard voor eventuele controle.*

De melkveehouder bevestigt deze werkwijze via:

- *Stap 1: Registreren in Z-net datum waarop koeien met score 2 en 3 zijn opgevolgd via controlemoment.*
- *Stap 2: **Registratie van de controle; de bevindingen en daaropvolgende behandelingen van dieren** met score 2 en 3.*

Advies eis F: het team adviseert om een koe met een mobiliteitsscore 2 en 3 uiterlijk binnen 3 dagen te behandelen. Daarnaast stelt het enkele zinssuggesties voor (zie dikgedrukte voorstel voor stap 2; stap 1 wordt daarmee overbodig en enkel intern relevant).

G: Nieuwe Eis - klauwgezondheid Beter voor Koe (onder E.2)

*Continue verbetering van klauwgezondheid door gebruik te maken van de **mobiliteitsscore**.*

*Vereisten: Vanaf [datum]: Indien op basis van het gemiddelde van twee **mobiliteitsscores** blijkt dat x%* van de koeien **een** verminderde mobiliteit heeft, spant de melkveehouder zich **extra** in om dit percentage te verlagen.*

Op een jaarlijks toetsmoment in Q2:

- *Wanneer **de koppel op het bedrijf** het percentage overschrijdt, wordt er binnen een maand een plan van aanpak gemaakt in samenwerking met bijvoorbeeld een klauwcoach.*

- * Het percentage wordt in de eerste helft van 2026 vastgesteld op basis van de bevindingen in 2025 en experts op het gebied van klauwgezondheid.

Advies eis G: Het team adviseert om sommige formuleringen aan te scherpen (zie dikgedrukte voorstellen) en om concrete verbeterstappen voor klauwgezondheid toe te voegen aan het bedrijfsbehandelplan.

H: nieuwe eis t.a.v. pijnbestrijding (Onder E.2)

Bij ernstig ongerief wordt gebruik gemaakt van pijnbestrijding via pijnstilling.

Vereisten: In het bedrijfsbehandelplan moet zijn opgenomen wanneer pijnstilling wordt toegepast.

Advies eis H: het team waardeert de erkenning van pijn en de noodzaak deze te bestrijden, maar wijst op het risico van een te brede interpretatie van de term ‘ernstig ongerief’. Het stelt daarom voor de eis als volgt te formuleren: *Bij ernstig ongerief (zoals ernstige kreupelheid, ernstige mastitis of ernstige ziekte), waarbij het dier sterk beperkt is in zijn functioneren en veel tekenen van pijn vertoont, dient altijd pijnbestrijding te worden toegepast.*

I: nieuwe eis t.a.v. onthoornen (Onder E.3)

Onthoornen van kalveren gebeurt door de dierenarts of op aanwijzing van de dierenarts.

Vereisten: De melkveehouder zorgt voor:

- *De ingreep plaats vindt onder verdoving*
- *Inzet van pijnbestrijding*
- *Inzet van dierenarts bij het onthoornen van kalveren en kan dit aantonen.*

Advies eis I: het team adviseert om bovenstaande formulering aan te scherpen, en stelt de volgende zin voor: *Als kalveren worden onthoorned, dan gebeurt dit door de dierenarts.* Deze formulering sluit beter aan bij de ambitie om in de toekomst mogelijk te stoppen met onthoornen (zie routekaart ...), en benadrukt dat onthoornen wettelijk uitsluitend door een dierenarts mag worden uitgevoerd.

De vereisten lezen beter als: *de melkveehouder zorgt ervoor dat:*

- *de ingreep onder verdoving plaatsvindt.*
- *pijnbestrijding wordt toegepast.*
- *de dierenarts het onthoornen uitvoert.*

2. Reflectie op de huidige status van Beter voor Zuivel

Tijdens de bijeenkomst heeft het team kort gereflecteerd op de huidige status van het keurmerk. Hieronder volgen enkele tips en suggesties.

Een specifieke suggestie betreft Eis E1.15, waarin staat dat ‘*Bij volledige nieuwbouw na 1-1-2023 voldoet de stal voor melkgevendende koeien aan de voorschriften van Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV) of gelijkwaardig*’. Het expertteam adviseert in deze eis ook te verwijzen naar de Routekaart Dierwaardiger.

Het team merkt op dat Eis E 1.10 ‘*Er wordt geen preventief gebruik gemaakt van antibiotica*’ eigenlijk overbodig is, daar preventief gebruik van antibiotica is verboden in de melkveehouderij.

Het team adviseert om binnen het thema Beter voor Natuur de focus eerst te leggen op grondgebondenheid en kruidenrijk grasland. Het plaatsen van insectenhôtels kan een lagere prioriteit krijgen, omdat de impact hiervan op biodiversiteit beperkt is ten opzichte van de andere criteria.

Het team constateert dat Beter voor sterk leunt op de aanname van koolstofopslag onder permanent grasland als compensatie voor methaan- en lachgasemissies. Uit recent onderzoek van Wang et al. (2023; Nature communications 14: 7625) blijkt dat deze claim minder stevig onderbouwd is dan vaak wordt aangenomen.

Tot slot constateert het team dat ‘Beter voor Boer’ nu eenzijdig lijkt ingevuld. De focus ligt voornamelijk op arbeids- en huisvestingsomstandigheden van werknemers, terwijl doelstellingen met betrekking tot persoonlijke (kennis)ontwikkeling van de boer, buiten deelname aan informatieve bijeenkomsten, ontbreken. Het team stelt voor om te starten met een doelstelling aangaande persoonlijke (kennis)ontwikkeling, en daarna de focus te leggen op arbeids- en huisvestingsomstandigheden van werknemers.

3. Aanbevelingen voor verdere ontwikkeling van Beter voor Zuivel

Tijdens de bijeenkomst heeft het team ook kort gereflecteerd op een eventuele doorontwikkeling van het keurmerk. Hieronder volgen enkele tips en suggesties.

Het team benadrukt het belang van meer aandacht voor de zorg voor jonge kalveren, inclusief de kalveren die het bedrijf verlaten. Dit gaat verder dan het 28 dagen op het bedrijf houden van het kalf, en omvat ook zorgvuldige biestverstrekking en de mogelijkheid voor sociaal contact. Aansluiting bij de routekaart is hier opnieuw van belang.

Het team adviseert om het thema biodiversiteit fundamenteeler in te vullen; door het aandeel kruidenrijk grasland te vergroten, en aandacht te besteden aan de duurzaamheid van aangekocht voer. Daarnaast ziet het team kansen om de bewustwording en betrokkenheid van boeren, ketenpartners en omwonenden te vergroten, bijvoorbeeld door het organiseren van dagen waarin zij actief deelnemen aan nationale tellingen van vogels, bijen en bodemdiversiteit.

Het team adviseert bovendien om een vergelijkbare aanpak voor uiergezondheid als voor klauwgezondheid in te voeren.

Het team stelt voor om jaarlijks een informatieve bijeenkomst te organiseren voor veehouders en hun erfbetreders. Deze bijeenkomst is aanvullend op de workshops (zie B1.2.2) en deelname is vrijwillig. Dit biedt ruimte voor uitleg van een visie achter het Beter voor keurmerk, persoonlijke kennisontwikkeling, het versterken van het gemeenschapsgevoel en het gezamenlijk oppakken van verbetermanagement. Praktische voorbeelden kunnen daar richting geven, bijvoorbeeld: “” Dit jaar gaan we ons inzetten voor “”.